

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

PIK LN. Ч. 1. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СІТІ, вівторок, 4-го січня 1944.

No. 1. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, January 4, 1944. VOL. III.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТИ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

СЕКРЕТАР ДЖОВНС ПРИГОТОВЛЯЄ КРАЙ НА НАГЛИЙ КІНЕЦЬ ВІЙНИ

ВАШИНГТОН. — „Війна створила ненормальну систему господарки, у якій великий бізнес збирає найбільші користи“ — пише секретар торгівлі Джемс Джовнс у своїй новорічній статті, поміщеній в журналі „Доместик Комерс“. Він остерігає край, що „війна може покінчитися нагло“ й тому всі групи американських бізнесменів, малих і великих, повинні бути готові на зміну. Не треба вижидати переходного часу, міркує Джовнс, але відразу приступити до розв'язки мирних проблем Америки. Йде про переміну бізнесу й підприємств з воєнного на мирний. Великі бізнесмени вже організуються, але малі бізнесмени, яких є яких 2,750,000 людей і які дають працю 8 з половиною мільонам робітників, не почуватися ще до обов'язку підняти і посвятити свою ініціативу для оживлення бізнесу — твердить секретар.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИГОТОВЛЯЄ ЗВІТ ДЛЯ ВОРОЖО НАСТАВЛЕННОГО КОНГРЕСУ.

ВАШИНГТОН. — Серед високих адміністраційних кол запанував загадочний настрій в справі недалекого звіту президента Рузвельта про своєї подорожі на мирові конференції. Кожен знає, що теперішній конгрес настроєний найбільш ворожо до президента за всі часи його адміністрації. І тому президент, замість говорити про економічні плани, мабуть складе вітвртний звіт про воєнне положення, як конгрес зійдеться на наради, дня 10. січня 1944.

ПЕРШИЙ СНІГ В ОКОЛИЦІ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Згідно з передбаченням бюро погоди розпочав сьогодні падати сніг у Нью Йорку й околиці. Це перший справжній сніг біжучої зими. Протягом останніх 70 літ сніг падав тут тільки січня 38 раз. В інших роках падав уже в грудні.

ЗАКОНОПРОЕКТ ПРО ОСВІТУ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ.

ВАШИНГТОН. — Новий законопроект про освіту для ветеранів після повороту з війни передбачає видаток цілого біліуса доларів річно. Про це сказав сенатор Елберт Д. Тамес, голова сенатського підкомітету для освіти. Цей підкомітет вже викінчив працю і має предложити звіт сенатові. Законопроект передбачає, що 75,000 вояків місячно будуть звільнювати зо служби і вони будуть діставати по \$50 місячно на перші потреби.

ЕКСПЛДУВАЛА ЛІТАЮЧА ФОРТЕЦЯ.

САКРАМЕНТО (Каліфорнія). — Літаюча Фортеця B-17, що летіла з летунського майдану МакКорд у Такомі до Лос Енджелес, експлдувала у висоті 3,000 стіп. Літак згорів, розбившись на дребезги. Населення міста Сакраменто було свідком величавого, хоч страшного видовища, бо в катастрофі згинуло 13 військових летунів. Вратувався лише майор Джеймс Г. Верджен, котрий вискочив з парашутом ще закй літак почав горіти.

750,000 ЛЮДЕЙ ДІСТАЛИ СТАРЕЧУ ПЕНСІЮ.

ФІЛАДЕЛЬФІЯ. — Федеральна Рада Суспільного Забезпечення вислала чеками \$155,000,000 для 750,000 людей, що їм належала стареча пенсія в 1943 році. У згаданому видатку містяться теж відшкодовання і для потомків тих, що згинули серед праці. Це яких 100,000 людей мають дістати виплати з цього фонду за минулий рік. Це проголосив управитель бюро Джозеф Дж. Скоруп.

ЗВІЛЬНЯТЬ ЖІНОЧЕ ВЗУТТЯ ВІД ПАЙКУВАННЯ НА ДВІ НЕДІЛІ.

ВАШИНГТОН. — Яких 10 мільонів пар жіночих черевиків звільнить від пайкування на час двох неділь Бюро Адміністрації Цін. Але це відноситься лише до взуття, що у дрібним продажу продається по \$3 або й нижче. Продаж без пайкових значків розпочнеться з днем 17 січня 1944.

ПЕРЕДБАЧУЮТЬ НОВІ ЗАКОНИ ПРОТИ СТРАЙКІВ

ВАШИНГТОН. — Голова братства залізничних кондукторів Р. Ф. Витні виявив, що він остерігає членів юнії перед спробою залічного страйку в теперішньому часі, коли президент має всю владу в своїх руках. Він теж передбачував, що невдалий страйк буде причиною нищення досягнень робітників в минулому часі. Саме тепер появилася думки серед конгресменів, щоб перевести новий закон проти страйків, бо вони відкладають на незнаний час перемогу над Гітлером.

НОВИЙ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ГИМН У ВЕЛИКИХ ЩОДЕННИКАХ.

НЮ ЙОРК. — У щоденниках, видаваних по англійськи, появилася фотографічною відбиткою в російським тексті, новий советський гімн, підложений під музику А. В. Александровом. В наголовку виділе напис: „Гімн Советского Союза“.

Сенатор про поділ світу між переможцями

ДЕНВЕР (Колорадо). — Сенатор Едвін С. Джансон з Колорадо написав новорічну статтю для газети „Ракі Мовитен Ньюз“, в якій висловив погляд, що світ після війни буде поділений на сфери впливів у такий спосіб: Росія опанує Балкан, Балтійські держави, Польщу, Чехословаччину, Німеччину і Францію. Велика Британія поширить свій вплив на Норвегію, Голландію, та Бельгію з їх колоніями в Африці та на Даленому Сході. Вона теж опанує „Темний Континент“ і середземноморські держави, а це Іспанію, Італію, й Грецію. Давній союзник Британії, Португалія, буде її довірчим приятелем. — Сенатор Джансон є членом Комісії для Військових Справ у сенаті.

ЩО ДІСТАНЕ АМЕРИКА?

ВАШИНГТОН. — „Армі енд Нейві Джорнал“ приносить вістку, що всі провідники конференції в Тегерані, виключаючи й Сталіна, згодилися, щоб Злучені Держави дістали на Північному океані, як дістала від Ліги Націй Японія як мандат. На підставі цих вістей заключають, що Сталін виявив свою нестральність до островів на Тихому океані, хочби вже тому, що не брав участі в нарадах з Чіанг-Кай-шеком. У статті сказано теж, що Китай згодиться на американську базу на острові Формоза, але не згодиться на базу для Росії й Англії. Коли була мова про Німеччину й Японію, то всі голдилися, що ці обі держави мусять бути побиті, розброєні і так адміністровані, щоб уже ніколи не дійшли до сили.

ВІЛСОН ЗРОБИВ 22 ПРОМАХИ В ПОПЕРЕДНІМ МИРІ

НЮ ЙОРК. — Аж 22 промахи закинула небіжчикова президентова Вилсонова при його мировім договорі члени Американського Історичного Товариства, що відбули різне засідання в Барнард Каледж при університеті Колумбії. „Ці промахи були такі коштовні, а з ними й наші — сказано в звіті з нарад — а можливість, що вони ще й тепер повторяться така велика, що ми рішили прилюдно оголосити наші помічнення, хочби через те прийшлося нам наразитися на ворожечу“. Найбільшою помилкою Вилсона було це, що він був переконаний, що людство може одним махом зробити тисячелітній крок. Він теж помішав дві справи, а це мир з Німеччиною і перебудову світу. Мир був наглою потребою, перебудова вимагає неозначеного часу, — кажуть професори.

Гітлер добачує кризу в 1944. році

ЛОНДОН. — Німецький диктатор Гітлер видав до німецького народу новорічне послання, в котрому він не ворожить їм на 1944 рік, як і в 1943, а тільки потреби завязтого опору проти альянтської коаліції. Послання було пошито з німецьку новинарську агенцію. Мжк іншими маркантиними заявами Гітлера є погляд, що в цій війні не буде переможців і переможених, а будуть тільки ті, що війну переживуть, і ті, що в ній будуть знищені. Цікаву перехвалку висказує Гітлер про російську кампанію: хвалиться, що Німеччині вдалося уникнути наполеонівської катастрофи. Він говорить, що німці воюють з фанатичною ненавистю та що вони переняті бажанням пімсти за старо-біблійною засадою „око за око, зуб за зуб“. Він нападав гостро на італійського короля й генералів коло нього, та представляв усю війну як провокацію міждержавного жидівства. Він казав, що Британія з цієї війни вийде ослаблена, бо вона мусить здатися перед большевицько-американскою коаліцією. Він казав, що війну почали вороги Німеччині на основі „плотократично-большевицького заговору“. Він переконував німців, що хоч як важко їм тепер воювати, їм буде хочкуди гірше, якби переміг „плотократично-большевицький світ“; мовляв, німців просто знищено би. Однак, Гітлер запевняв, нашістична Німеччина до цього, не допустить.

РУМУНСЬКІ ЛІДЕРИ НАБИВАЮТЬ СОБИ КАРМАНИ

ЦІРІХ. — У місцевих дипломатичних кругах оповідають, що румунський король Михайло, прем'єр-диктатор Йон Антонеску й віцепрем'єр Михайло Антонеску створили синдикат, котрий наповняє свої кишні грабунком румунського державного скарбу. Румунія аж кипить від инфляції.

МОСКВА ХВАЛИТЬСЯ ЗРОСТОМ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

МОСКВА. — Півтора мільона робітників-округи Свердловська на Уралі вислало Сталінові писмо, в котрому кажуть, що промислова продукція на Уралі в 1943 році була на 50 процентів вища від продукції в 1942 році та що вони постановили збільшити продукцію в цьому році на дальших 20 процентів.

НАЦИСТИ ГРАБЛЯТЬ ІТАЛІЮ

Швайцарська газета італійською мовою „Лібера Стампа“ подає, що Німеччина обдирає італійський народ з усього, що можна вивести з краю до Німеччини. Вивозять до Німеччини не тільки резерви золота, але й випосаження залізниць і фабрик. Кукльовий уряд Мусолінія допустив руйнуючу инфляцію.

ВІЙСЬКОВІ ЗІРКИ. — У головній квартирі Генерала Догласа МекАртура на південно-східному Північному океані, зібрався (від лівої руки до правої): генерал Джордж Кені, альянтський командант на південно-західному Північному океані; генерал Чембриан (держить плаш), операційний офіцер; генерал Волтер. Кругер, начальник шестої американської армії; ген. Джордж Маршал, начальник американського штабу; і ген. МекАртур.

НОВІ УСПІХИ АМЕРИКАНЦІВ НА ПАЦИФІКУ

АЛІЯНТСКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА НОВИЙ ГВІНЕЙ. — Вживаючи приладів до викидання горючої нафти й артилерії, американські маринари заняли важний японський летунський майдан на розі Глоестері, на Новій Британії, в чотири дні по висадженню цих військ на остров. Коли проти американських летунів, що робили рейд на Рабавл, вилетіли японські літаки, американці збили з них одному бою 18.

У пару днів після цих осягів американські війська доконали ще одного удачного удару проти ворога на Північному океані: вони несподівано висіли на Нову Гвінею коло Сайдора, на північному березі, й скорим маневром та майже без спротиву заскоченого несподіванкою ворога заняли там порт і летунський майдан.

Це був третій того роду маневр американців за останніх три тижні. Цей останній віддав у руки американців Сайдор, що лежить 110 миль на півночі від альянтської бази в Фіншгафені, а 55 миль від ворожої фортеці Мадангу. Тепер японські війська на півострові Гюоні взяті в два огні між американців і австралійців.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ПІДСУВАЄТЬСЯ ДО СТАРОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ГРАНИЦІ.

ЛОНДОН. — У спеціальнім приказі дня в останню п'ятницю Сталін подав, що червона армія віднесла одну з найбільших перемог цієї війни, коли війська генерала Ватутіна розбили німців на 186 миль довгому фронті та заставили їх до поспішного відвороту. Комунікат доніс про заняття новою Житомира, як також про заняття в шести-денній офензиві понад тисячі місцевостей.

Кожний день про дальші перемоги червоної армії, про великі маси воєнних матеріалів, покинутих відступаючими німцями, та про велике число відбитих від ворога міст і сіл.

Останній комунікат, виданий у понеділок, говорить уже про заняття червоною армією міста Радовеля, що лежить 17 миль від старої польсько-советської границі, та Кулішів, 18 миль від тієї границі. Червона армія посувається пересічно десять миль на день. Цей комунікат каже, що німці стоять перед найгіршою прогною всієї російської кампанії, може гіршою, ніж під Сталінградом. В одному бою в неділю на захід від Києва советські війська вбили 4,000 німців, знищили 68 повзів, 29 великих гармат й захопили 14 повзів і 60 гармат. Полуудиве крило армії ген. Ватутіна напирала на німецькі укріплені лінії над рікою Бугом та посуває німців до границі Румунії.

КАНАДІЙЦІ ЗАНЯЛИ ВЕРХ ЗА ОРТОНОЮ.

АЛЖІР. — Канадійські вояки восьмої армії в Італії заняли серед незвичайно лютої негоди верх, що лежить три милі поза занятим ними містом Ортоною. Вони заняли теж Вілло Сан Томасо та б'ють важкою артилерією по приморському місті Пескарі. Бритійці п'ятої армії повели удачний рейд на німецькі лінії, а американці утверджували позиції, заняті попередніх днів.

ВЕЛИКИЙ РЕЙД НА БЕРЛІН.

ЛОНДОН. — Великі британські бомбовики повели на Берлін ще один рейд; підчас коли Берлін обчислав свої жертви попереднього рейду, британці скинули на нього ще тисячу тон бомб. Рейду доковано вчасним ранком.

Бритійці били теж по німецькому порті Гамбургу, чим заставили німців розділити свою оборону. З виправ не вернулося 28 літаків.

Днем британці робили налети на нацистичні приспоблення в Франції.

НІМЦІ ПОДАЮТЬ ПРО СВОЄ ЗАНЯТТЯ ДАЛЬМАТИЙСЬКОГО ОСТРОВА.

ЛОНДОН. — Німецька головна команда подала вістку про заняття Меледи, адрійського острова при березі Далматії.

Тимчасом радіо маршала Тіта Броза подає, що його партизани далі відбивають удачно переважаючі сили німців в Герциговині, Боснії й Чорногорі.

Король Петро вивіз з Каїра. По двох днях показалося, що він почав брати лекції летунства, бо хоче дістати кваліфікації альянтського летуна.

МОСКВА ЗАКЛИКАЄ ЧЕХІВ ДО БОРОТБИ.

МОСКВА. — Журнал „Війна й робітнича кляса“ взиває населення Чехословаччини підприняти безпосередні кроки для справного й активного партизанського руху, аби приспішити кінець війни. Журнал пише, що війна може скінчитися в 1944. році та що її кінець закріпить звязки між советським союзом, Британією й Злученими Державами.

Каже журнал, що активна партизанка потягне за собою менше жертв у людях, ніж пасивний спротив.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

Table with 2 columns: PEREDPLATA (Prepayment) and SUBSCRIPTION RATES (Subscription rates). Includes details for one year, six months, and three months.

За оголошення редакція не відповідає.

Де небезпека цинізму?

„Нью Йорк Таймс" відкликнувся на чутки про зношення польських заходів за вирішення в свою користь граничного спору з советським союзом...

З цього важкого положення „Нью Йорк Таймс" не бачить властиво ніякого можливого виходу. Він знає силу червоної армії й припускає, що польський зрив проти червоної армії не вдасться...

Виходило би, що американці й британці з кохнености мали би згодитися на заняття східних провінцій Польщі червоною армією. Однак, каже „Таймс", на це американський уряд не може дати своєї виразної згоди...

„Нью Йорк Таймс" каже, що інакше справа буде вирішуватися силою, а не засадами справедливости, а таке вирішування поширять в Америці цинізм, а з цинізму в Америці все росте ізоляціонізм...

Чи росте ізоляціонізм з цинізму, можливо, а що вирішування справ силою ширить цинізм, це є зовсім певне. Однак тоді треба поглянути, чи вирішення, пропоноване „Таймсом", справді йде по лінії справедливости?

Де ділося самовизначення народів?

Людина, яка дивиться твєрезо на ідеали, які американські політики висувають для порядкування світа, мусіла доглянути, що між ними не має кличка самоозначення народів...

Гайрем Модервел, американський автор, котрий займався спеціально питанням повоєнної відбудови світу, присвячує цьому питання цілий уступ у своїй книжці „Мир, за який ми воюємо". Він відразу на самому початку заявляє, що в перші тижні повоєнної відбудови будуть говорити багато менше за права малих держав ніж ми говорили в 1918 році...

Він докожує свою думку такими висновками: Версальські угоди, узакнені, були подиктовані переважно за засадами націоналістичности, хоча при тому брано під увагу стратегічні й економічні чинники. Націоналізм був тоді святою засадою. Американська публічна опінія була тоді переконана, що, коли начеркувати карту Європи за зовсім науковими націоналістичними межами, то нової війни вже певно не буде...

утратив багато з свого престижу. Нині публічна опінія Америки дивиться на „вузький націоналізм" і на „грабіжницький націоналізм" як на головні зачинники війни. Люди дивляться на економічні границі, як на щось важніше від національних границі. Вони говорять про доступ до природних багатств, про перешкоди торговлі. Коротко й різко каже Модервел про націоналізм, що в часи Вилсона його вважали за святе писмо, а нині його вважають за втілення діавола.

Наділі, каже Модервел, публіка не знала, що це таке націоналізм. Вона мала тільки дуже мрачні поняття про спільне походження, про спільність мови, єдність церкви. Вона знала про національних героїв, про Мацінія й Гарібальдія, про польські повстання, про боротьбу чехів за автономію в Австрії. Пересічна людина представляла собі націоналізм як велике свято шотландського роду, як патріотичні пісні Сібелюса, як боротьбу айрїшів проти Британії.

Та націоналізм як основа міра це зовсім щось інше, каже Модервел. Етнографічні, мовні й релігійні одиниці нігде майже в Європі не сходяться. Навіть якби вони сходилися, то це не означає політичної єдности; адже ніхто так завзято проти себе не воює, як два браття за почитання того самого Бога. І чистих рас зовсім не має, хоча Гітлер хоч як це з натиском говорить.

Модервел не признає національного почування за перешкоду для єдности. Він показує на три національності в Швейцарії, на британців, велишів і уїлів в Британії, на бретонів, басків у Франції, на фінців і шведів у Фінляндії, і на „160 етнічних груп у советським союзі".

Модервел не уявляє собі, які етнічні, мовні й релігійні групи можна взяти під увагу на мировій конференції при начеркуванні державних границі; як не потрапив цього зробити Версай, не зробіть його теж нова конференція. Модервел каже, що Версай навчив нас, що „націоналізм" це радше кліч, ніж політична сутність. І цього клича надужив добре Гітлер для того, щоби розбити Чехословаччину, потім Польщу, щоби класти основи під панування німецької „раси" над світом. Гітлер, котрого вважають головним подвижником націоналізму, власне завдав націо-

налізмови найтяжчий удар.

Дуже можливо, що публічна опінія Америки є справді такою, як її Модервел малює. Однак, з того же не виходить, що ця публічна опінія дивиться на справу реально, що справи маються справді так, як публічна опінія їх бачить. Коли вона нині дивиться на справу інакше, як вона дивилася давніше, з цього виходить зовсім ясний висновок, що вона ще раз може змінитися.

Чи зміниться вона однак до кінця війни, зглядно до часу, коли прийде на чергину нову карту світу, це інша справа. Якщо публічна опінія Америки дивиться на націоналізм так, як це представляє Модервел, то люди, зацікавлені в зміні цієї опінії, мусять доложити немало праці.

І мало що зможе в цій справі знову покликнутися на недавнє минуле з першої світової війни. У минулу війну Америки й її альянті мали як противників держави, в котрих були національності з силою розвиненим національним почуванням, які домагалися своїх держав. Показати цим національностям клич національного самоозначення було й легко, бо ні Америка ні її альянті таких національностей а-бо зовсім не мали, або мало, розмірно мало. Голосити такий клич було теж політично, корисно, бо це розбивало імперію ворогів. Америка й її альянті апелюють передусім до воскресення держав, звичайно національних держав, повалених Гітлером і його поплечниками. Правда, що й нині є повалені народи, і невдоволені національні меншини, але вони були би, якби воскресити держави, що їх повалив Гітлер і його поплечники. Не є нині „політично" Обєднаним Державам підносити клич самовизначення національностей, коли цей клич негачиво ставив би знак запитання перед цілою низкою Обєднаних Держав. Обєднані Держави диктують нині клич, під якими ведеться друга світова війна: як можуть вони підняти кличі, які є проти їх інтересів?

Правда, Злучені Держави не мають національних меншин в європейському розумінню й не грозить їм нічим, якби нові державні границі мали йти границями національностей, і тому Злучені Держави можуть мати зовсім „відкритий ум", можуть подивитися на справу безсторонно, незаінтересовно. Однак Злучені Держави це частина Обєднаних Держав, і чи захочуть вони ангажуватися проти своїх союзників в ім'я засади національного самовизначення, якби в неї вірили? Нині можна певно сказати, що,

Микола Чубатий.

Новий державний гимн Росії

Зачалося від розв'язання Комінтерну.

Може перед пів роком писали ми з зв'язку з розв'язанням Третього Інтернаціоналу в Москві, що Советський Союз скорим кроком перестав бути союзною комуністичною державою народів та переімяється у національно-соціалістичну Росію. По комуністичній революції як спадщина лишився державний соціалізм, себто такий господарський лад, що на місце багатих капіталістів з давних часів приходять один могутній капіталіст — держава. Вона є власником всіх копалень, індустриальних заводів; вона є надією власником усеї землі. А все населення — це робітники в державних підприємствах.

Що краще для сірого чоловіка — приватний чи державний капіталізм, це покаже найближча майбутність. Минуле за останніх двадцять літ дало сотки доказів, що державний капіталізм куди гірший від приватного. Шадено обниження життєвий стандарт робітника та селянина в советській державі в останніх двадцяти роках, це факт всім стверджений. А був він такий низький тому, що національний дохід, добутий з праці сірого чоловіка, йшов не на його користь, а тільки на імперіалістичну політику советської імперії.

Річ природна, що при державнім капіталізмі не може бути мови про свободу людини чи існування демократії. Державна та її адміністрація є паном життя та смерті кожного робітника та селянина. В капіталістичній державі є можлива опозиційна думка громадянина проти практик адміністрації, бо такий громадянин стає заробітку прямо від держави. При державнім капіталізмі вона неможлива, бо державна адміністрація має змогу зничити опозиційно думуючу людину не тільки політично, але й матеріально. Вона може без всякої трудности засудити її та її рідно на голодову смерть, відбираючи їй змогу працювати у державних підприємствах, а інших, себто не-

поки в Америці це нема за що засаду поважною публічної опінії, не можна навіть сподіватися, щоб Америка цей клич проти своїх альянті висувала. І так справа знову наворачтається до питання: як сильно буде публічна опінія Америки за старий клич президента Вилсона?

державних робіт, взагалі нема. Рахуючись ще й з історичною схильністю російського державного проводу до абсолютизму та з нетолеранцією до погляду противника, матимемо образ державного капіталізму-новочасної Росії. Та це все відноситься до кожного громадянина советської держави, теж до громадян російської народности.

Новочасний російський націоналізм.

Куди гірше є з громадянами неросійських народів, отже в першу чергу з членами українського народу, що належить уже нині в подавляючій більшости до советської держави. Росія переживає нині період незвичайно буйного зросту російського націоналізму. Хто читає останні видання для російської молоді в школі, в комсомолі чи в армії, там усе переповнене таким жарким російським націоналізмом, якого не знала ніколи давня царська Росія. Треба признати, що новий російський націоналізм є нині сильно динамічний та агресивний, бо він опертий на недавніх світлий подвигах червоної армії. Всі воєнні подвиги, доконані так само і дїтьми українського народу, навіть політичний противник советів мусить признати, що вони є гідні подиви і пошани. Вони однак є використувані, щоб навзвати тільки до російського минулого. Вони наважують до історичних постаей вчасно московського народу, до благочестивих князів Дмитрія Донського, Святого Александра Невського, до буржуазних тузів, князів Пожарського та Мініна, до представників російського мілітаризму та царизму, генералів Суворова, Кутузова, а також і до самого царя Петра Великого, творця Російської Імперії. Такий рід націоналізму ще нині в часах війни не викazuje ніби агресивности супроти неросійських народів. Але не викazuje його тільки тому, що ці народи національно прибиті. Вони приголомшені немов довбнею, якою їх валили продовж останніх 10 літ першої світової війни. Вони немов запаморочені дивляться на цей російський націоналізм та покивають тільки головами.

Новий російський націоналізм каже неросійським народам славити не тільки цілком чужі, але хоч не дражнячі їх постаті перших московських князів, Дмитрія Донського, Александра Невського, чи героїв з часів російської „Великої Смути" Мініна та Пожарського, але він теж каже українцям величати явних ворогів українського народу, як от Петра Великого, а навіть опоганювати своїх героїв — Мазепу чи Сагайдачного. Тут російський націоналізм ні на крок не відступив від польського шовінізму, що казав українській молоді в польській школі на Західній Україні ентузіазмуватися такими чужими цій молоді постатями як Болеслав Хоробрий чи Кшивоустий, та славити Гловацьких чи ім подібних, а опоганювати українських національних героїв.

Националізм усіх завойовницьких народів йдуть тим самим шляхам; це немов історичний закон діяння націоналізму. Стверджуємо тільки один факт, про що ми писали перед пів роком, що Росія стає вже виразно національно соціалістичною державою російського народу.

Новий гимн Росії.

Всеж таки ніхто не сподівався, що цей процес піде аж таким жвавим кроком, що по формальному скасуванню Третього Інтернаціоналу, скоро (Докінчення на сторони 3-ї)

ЧОРНІ ХМАРИ ІЗЗА ПРИПЯТІ

Хидяться до вечора гарячий червнений день; такий гарячий, що повітря мигтить і наче переливається — вогке і важке. Заносить випарами з глиних річок, багнищ і непрохідних луц Полісся. Снують скрізь рр'ями, гудуть злісно-настирливо мільярди комарів, усиках, небачених у сухих об'єднаннях, мушок і жуків. Обліплять живе створіння, — худобину, чи й самого пана природи — людину так, що не помагає ніяке одмахування. Вбється одного — на його місце лізуть тисячі. Одинока рада — дям. І справді, по дорозі на кілька гонів стелиться важкий, сивий аж білий дим з зелених хвойних галузок; стелиться по дорозі і по придорожньому лісі. У диму сно-

три рази. Выглядало, що цього власне червенево дня у заїзд сподіються облоги — поїд частокіл усе подвіря заставлене навантаженими возами. Возами занята й уся площа перед заїздом та на кілька гонів по дорозі. На оглоблях дишлях привязані р'ядна, роґожі, свитки та кожухи. На землі під ними копошаться діти, тутже і жінота вихається; перебирають манатки на возах, кормлять дітей, лагодять занові видна достіль для малих під возами. Інші вярять вечерю у лісі, зараз через дорозу. З мужчин — самі діди сиво-чупринні та беззусі хлопці в домотканних кофавицях, у сіряках. Попадаються підростки і в шляхоцьких кунтушиках, взуті в чобітки. І діди й підростки блукають по дорозі, доходять аж до півничного кінця обозу, вглядаються і прислухуються, заходять через дорозу у ліс... В лісі є ще живі істоти... То в одному, то в другому місці виткється з лісу рогатий від, або почтивая хлопська коняка; подивиться, обженеться від надокучливих;

комарів, чмихне й дремене на зад і ліс. З півночі надїдять по возу, по два і більше гуртки. На волах дітвора з мамми. Сиво-вусі діди провадять волів, хлопці тягнуться за возами. Коженіт хлопць озброївся чим міг. Привязана до держави коса, сокира, або замашний, суковатий дубчак з обтесаним державом, щоб ліпше було тримати в руках, заставляють здогадуватися, що ці люди втікають перед якоюсь небезпекотою та озброїлись на випадок нападу. Вози стають вже по другий бік дорозі. Зголоднілі перепадучі воли жадібно припадують до моржьку обіч, але їх господарі не ханаються щось викладати дишлів з ярем. Діди й жінота обступають новоприбулих, оглядають... Не питаються, — як то споконвіку розпитують наші селяни незнайомих, — хто, звідки та куди їде, — лише в мент оглянувши заборонених, з засмаглими від спеки й утоми устами втікачів — хитають головами й уже по добрий хвилині мов-

кий на зріст дід. — Через Припять мосцівим панам не так легко буде перебраться. Чей на переправі козаки е... Тай переправ через Припять поблизьку нема. — А Мозир, а Бабини!.. Хібаж то далеко для кінниці?.. Козаки розбиті, нікому спинити... — перечили дідоти страшнолохи. — Ми тут стоїмо не знають чого, а Литва може вже в Доярках, або й Копачах. По цей бік ріки сунуть! Забираймося, от, поки час. Ход до Горностаїполя доїдемо, все дальше буде... — Заспокоїтєся, люди! — обїзався другий, шойно підїшовший до гурту чоловік. Був вбраний у старий вилянялий кунтуш, з старою шваблею на поясі й заткнутим за пояс пістолем. — Куди ви втікатимете, тай від кого?.. От, може нині, завтра, надїде козацтво, то всі до своїх сіл повернете... (Дальше буде).

Гурт непевно переглянувся. — Мати Божа!.. Цеж зовсім недалеко! — страхаються жінки. — Час і нам забиратися... — Це постіємо! — заспокоючо озивається невеличкий на зріст дід. — Через Припять мосцівим панам не так легко буде перебраться. Чей на переправі козаки е... Тай переправ через Припять поблизьку нема. — А Мозир, а Бабини!.. Хібаж то далеко для кінниці?.. Козаки розбиті, нікому спинити... — перечили дідоти страшнолохи. — Ми тут стоїмо не знають чого, а Литва може вже в Доярках, або й Копачах. По цей бік ріки сунуть! Забираймося, от, поки час. Ход до Горностаїполя доїдемо, все дальше буде... — Заспокоїтєся, люди! — обїзався другий, шойно підїшовший до гурту чоловік. Був вбраний у старий вилянялий кунтуш, з старою шваблею на поясі й заткнутим за пояс пістолем. — Куди ви втікатимете, тай від кого?.. От, може нині, завтра, надїде козацтво, то всі до своїх сіл повернете... (Дальше буде).

ПІДПІРАЙТЕ БІЗНЕСМЕНІВ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДУ". А ТИМСАМИМ ПІДПРЕТІ „СВОБОДУ".

МАРКІАН ШАШКЕВИЧ НА ОСНОВІ ВЛАСНИХ ЛИСТІВ

До наших часів збереглося в часі його дитинства, чого ніхто не може забути, бо відповісти за свою невідданість перед Богом.

Інший настрої і почування бачимо в листі М. Шашкевича до дружини Юлії, дочки о. Т. Крушинського, пароха Деревні (Жовківського повіту), що з нею одружився він у лютому 1838 р. Лист цей без доказної дати (зазначений тільки рік), але із слів поета в листі, що в останній священниці, і тому на свою ординацію запрошує він дружину з тещею, видно, що поет писав його 14. травня 1838 р. На священника висвячено його 20. травня цього самого року.

Любов, ніжність і чутливість сполучені з легким гумором і жартівливістю, виглядають з цього листа. Маркіян пише до дружини з т. зв. презбітерки, це зн. поміщення, де жили абсолютні богослови, що вже поженилися і тут відбували поодинокі ступені священства та вчилися виконувати духовні обов'язки. В листі повно пестощів і ніжності, у самому наголовку пише поет „Дрога Любечко! Юлюню Мою!“ та заявляє, що не всілякого висловити в листі, бо до цього треба щирої, звичайної й веселої розмови, а далі комічно описує себе, як він тепер виглядає, занедбаний, запущений, поганий. „Уяви собі твого дружини, що сидить тепер при великому столі, накривтому великими аркушами грубого паперу, подібного до бібули, а напроти нього товариш, що пише теж листа до своєї дружини; він коліс дуже ненавидів жінок і завжди закликався, що не буде женись. Уяви собі, кажу, твого дружини з носом, локритим прищами (ти смієшся, думаєш, що від табаки, а ні, я її тепер мало вживаю, бо... не можу), що виглядає без заличок, немаче „гололу“ у старій, витертій, забрудженій рясі, скуленого в три погібелі над цим пером, з животом на плечах, замість під грудьми, уяви собі свого чоловіка в такому вигляді, а уста твої сміятимуться, але добре твоє серце жалитиме його; але знаєш що, краще не мороч собі голови, тільки прийди і подивись; а насмієшся, а я щиро зрадію разом із тобою“. Маркіян пише, що дружина не пізнала тепер його, бо він дуже змінився, бо споважив, завжди задуманий і понурий і маломовний, а він ходив з часословом. Далі Маркіян змінює тон і пише поважно; незадоволю одержати останнє священство на священника, тому бажає собі й молити Бога, щоб допоміг йому бути добрим священником, а далі прохає дружину, щоб прийшла його відвідати й запевнити її, що ширі й кохав, й ніжно прагнеться з нею. „Кохай мене так, як я тебе кохав, а буду щасливий і Ти теж будеш щасливою“.

М. Шашкевич у відношенні до матері ніжний, скромний і широким, він ставиться до неї з великою любов'ю та пошаною (як узагалі до всіх членів своєї родини), а бачимо це навіть із наголовка листа: „Найлюбівша Мамо Добродійко!“ Лист коротенький, діловий, буденний, бо в ньому прохає М. Шашкевич прислати чоботи для брата Захара, що сидить у домі босий і вже два тижні не ходять до школи. Водночас додає М. Шашкевич, що може швидко стати священником, бо митрополит хоче висвятити його безженим, але він ще не може на це рішитися й прохає ради в мамі й шурині. Відносини своєї дорогої матері до дітей заторує поет у листі до брата Антона, що був офіцером австрійським капітаном у полку саперів.

У ньому виступає перед нами Шашкевич як старший брат і виховник, що навчає свого брата й дорікає йому, але дорікає ніжно, лагідно, любовно. Маркіян заявляє на початку листа, що прикметою правдивого характеру є постійність із правдивим почуванням, а тим часом брат Антін заламався, виявив свій слабкий характер. Обіцяв поправитись, всі вдома раділи, а найбільше мати, але не дотримав слова, тепер усі сумують, бо він забуває про те, як „жахливо слюзи матері палять невіддане серце, але так, що має ще трохи почування“. „Послухай!“ — каже Маркіян — „голосу твого брата, що, як старший, краще пізнає світ, людей і обставини знає величність смутку й радощів, знає їх дійсне джерело. Не на цьому шляху маеш шукати справжнього щастя, за яким кожний, здається, літає, а яке спирається на чесному сформованні Духа й Серця; я певний того, що ти знаєш і важність цих слів і їх правдивість, але замало знаєш, — треба ще в діло це перевести“. Маркіян дорікає Антонові за його невражливості та невідданість супроти рідної матері, що стільки трудів і жертв віддала йому

слива, бо я в цьому вже маю щастя, що Тебе кохав“.

Чисто діловий лист подібний до першого (до матері), написав Шашкевич до свого тестя, о. Крушинського, пароха в Деревні, на 3 місяці перед смертю. Поет був уже тоді важко хворий і пише, що його недуга у місяці березні не легшає, але ще більшає, а його лікар Шмід не обіцяє поправки здоров'я перед літом. Далі згадує про свої матеріальні клопоти в справі 5 моргів парохіального поля, потім пише про цілком приватні справи (про підгулки на білі зубів, про кобилу Сиву, крокмаль), а закінчує милою для себе вісткою, що лікар дозволив йому приїхати на Великдень до тестя, як буде тепло й гарно надворі.

Досі розглядав я чисто приватні листи, а тепер переходжу до інших листів, на теми громадянсько-літературні й наукові. Перший з черги — це лист до Т. Василевського, діда села Княжого й губернського радника, що був слов'янофілом і познайомлював Маркіяна з новинною літературою польської, сербської та української. Він описує в листі Маркіяном і цілою його родиною і з ним жив поет у ширій приязні аж до кінця свого життя, а як до нього ставився, бачимо з його ніжної та теплої згадки про Т. В. в передмові до частини перекладу поеми Гоциньського „Замек Кав'юльський“: „... а найчужої кончилишен вистісто тугов за Подлісєм, за тамтємі гурами, за Талеушем“.

(Докінчення буде).

ПОЛЬСЬКІ ДИПЛОМАТИ ПОКЛАДАЮТЬ НАДІЮ НА АМЕРИКУ

ВАШИНГТОН. (ОНА).

Польські дипломати у Вашингтоні є той думки, що американський уряд підтримає реконструкції Советський Союз, щоб Сталін не домагався прилучення Волині й Галичини до Советів, бо Польща не могла б без тих земель відповідно розвиватися. Президент Рузвельт підписав Атлантийський Чартер і на підставі цього документу, кажуть вони, Галичина повинна належати до польської держави. Вони ще кажуть, що до Америки приїде прем'єр Миколайчик, а як поговорить з през. Рузвельтом, то вже всьому буде в порядку.

НІМЦІ ВИСЛАЛИ ДО ГАЛИЧНИ 25,000 СВОЇХ ДІТЕЙ.

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — Шведські кореспонденти доносять з Варшави, що німці привезли до Польщі 25,000 своїх дітей. Кілька тисяч приміщено в спеціальних збудованих диточих таборах біля Варшави і Кракова, а решту приміщено в галицьких селах. З дітьми приїхали німецькі вчителі і в кожному таборі ведуть початкову німецьку школу. Окупаційна влада каже, що це дітя з бомбардованих альянської повітряною силою німецьких міст.

Охорона тварин і жінка

Охорона тварин, це не справа розмірних та перечуленних людей, лише загальнолюдський обов'язок, від якого перетворився жінство не повинно відтягати. Нема правдиво доброго серця, без милосердя для тварин.

Виховники мають серце молоді в руках, що засіють в пухку землю душі це закоріняться, що будуть плекати — це зародити.

Діти вже з природи мають нахил до злого і лише добрий приклад і шляхотний вплив можуть вирізувати гарну душу і почування в дитині. Багато дітей, що у своїй молодості були безжалісні супроти тварин, попали на злочинну дорогу, бо так само стали безмилосердні й жорстокі і до людей. Зушання над твариною є виявом злочинності й неетичності і має вплив на ціле душевне життя молодої людини.

Добрий духовник заздалегідь зверне увагу на діти інстинкти дітей, що анутують над тваринами та постаряться наукою а надусе добрим прикладом викоринити жорстокість у відношенні до тварин. „Не муч ніколи тварин жартом, бо вона відчуває біль наче ти“ — кажуть дитині. Діти вважають котів, псів та інші малі тварини за живу забавку, а слабі волі матері мовчки приглядаються тортурам німичні. Діти мають звичку мушкат, хрущам і метеликам видирати крильця та замучувати їх, як теж убивати жаби та хробаки. Якщо тварини могли свій біль голосно виявити, яке прикре голосіння заповнило б світ! Не дозволяйте дітям збирати неохотно метеликів. Краще нехай збирають поштові марки, листівки, рослини чи камені.

Треба строго забаронити дітям приглядати та вловити тварин, тим шляхотніше ста-

вляється до слабших, по лядарськи до жінок, а з милосердям до тварин“.

В. Дуткевич.

НІМЦІ ВИДУСИЛИ В КУЛЬПАРКОВІ БОЖЕВІЛЬНИХ

БЕРН, Швайцарія. (ОНА). — З Будапешту прийшла вістка, що німецькі лікарі видусили газом всіх пацієнтів в Кульпаркові під Львовом. Між божевільними знаходилися люди всіх національностей, але німці не питали нікого, до якої національної групи він належить. Як прийшов наказ від головної команди опорожнювати шпиталі, то німці зізнали умово хорих до спеціально збудованої сали, замкнули, пустили газ і кінець. Потому всіх закопали в спільну могилу, а лікарські інструменти вивезли до Кракова.

ЗАБОРОНЯЮТЬ ГРЕКАМ СЛУХАТИ РАДІЯ

КАПРО, Єгипет, (ОНА). — Грецькі кола в Каїро дістали вістку, що німецька окупаційна влада видала в Атенас розпорядок, на основі якого грекам забаронено слухати радіа. Можна слухати тільки місцевої радіовисільні, а з інших міст — не можна. Хто переступить цей розпорядок; то не тільки що буде строго покараний, але по відсидженню кари буде висланий до Німеччини на примусову працю.

Є також вістка, що атенні святкували річницю італійського нападу на Грецію. Святкували в той спосіб, що тайні організації дали наказ робітникам не виходити в той день до праці. Німці нічого про це не знали, але як зобачили, що заводи, склепи, банки й ресторани порожні, а вулиці в місті опустіли, то аж тоді догадалися, що це демонстрація проти наїздника. Поліція старалась віднайти які зібрання, або

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Госпітальні і клінічні нештатні чоловічі і жіночі — Шіфра й кров. Анализи крові для поваружного дослідження. Гермофільні й желати лікується без операції.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14. GRamercy 7-7997

Офісний години: денно від 10 до 7:30. В неділі від 11 до 1:30. Жінка-доктор до обслуговування. X & Флуороскоп. — Екзамінація \$2.00

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИБЛИДУВАННЯ ДО ЙОГО ЯКНАРІВІЛЬНЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

\$150.00 ЦІЛИЙ ПОХОРОН
І місце ОБСЛУГОВУЄМО В ПЕРТ АМБОЙ І ОКОЛИЦІ

KANAI KAIN FUNERAL HOME
433 STATE STREET, PERTH AMBOY, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4646

МИРОН ПИТВІН І СИН
УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуга щира і чесна
383 Morris Avenue, cor. Springfield Ave., NEWARK, N. J.
Phone: ESsex 3-5347

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th St., NEW YORK CITY.
Rigidified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661

ВАЖКИЙ ТЕРЕН. — Сцена дає нам поняття про труднощі терену на верху італійської гори Венаффо, на котрому прийшлося воювати американським військам проти нацистів, що сидять на тій самій горі, з другого боку. Американці власне уставляють на збочку гори свою голову квартиру.

NEW YORK, N. Y. HELP WANTED MALE

ПОТРІБНО токаря (lathe operators) і робітників. Досвід не потрібний; позивна фабрика. 127 Water St., N. Y. 2nd floor.

ДАРОМ

ВИШЛЕМО КОЖНОМУ ЗРАЗОК (SAMPLE) КАРПАТСЬКОГО ЧАЮ з найліпшого гірського злля, на недомаганя жолудка, печічки і нярок. Велика пачка коштує 50¢.

● ГРУДНЕ ЗІЛЛЯ, природне средство припоручуєть тим, що терплять на внутрішній кашелі, білий горла і залуку. Пачка коштує 50¢.

● ЗІЛЛЯ НА БОЛОЧІ НОГИ. Дуже помічне. Як його уживати, надруковано на бахці. Велика пачка 50¢.

● МІШАНИ КОРИННЯ, на нестравність, брак апетиту, корі. Добре також на заплах до горілки. Пачка 50¢.

Маємо всякі лічнічі злля, листя, цвіт, кору, ягоди, коріння, задані, живичні і т. д.

Замовлення посилайте на адресу:
UKRAINIAN BAZAAR
170 E. 4th St., New York, N. Y.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛЯДЕЛЬФІЮ І ОКОЛИЦЮ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.
Tel. MARKET 1320.
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І В НОЧІ.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКІЙ ПОГРЕБНИК

Занимаюсь похоронними в БРОКХ, БРОКЛІН, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 Prospect Avenue, (cor. E. 185 St.) B R O N X, N. Y.
Tel.: MErose 5-8777

Тарзан дозволив останньому нацистови втекти, аби він понів своїм товаришам страшну вістку.

І цей не звільняв бігу, як довго до його ух долітав звук бубнів.

Тепер Тарзан вернувся до своєї бази. „Бийте далі в бубни!“ сказав він. „Наганяйте страху всім, що можуть почувати!“

Як одинокий недобиток вернувся, командант закричав до нього: „Ти мусиш нас повести до сховку Тарзана!“

TARZAN, ч. 897. Предтеча терору.